גרממיא של אדום שאלמלי הן יוצאין מחריבין כל העולם כולו, ואמר רבי חמא בר חנינא תלת מאה קטירי תגא איכא בגרממיא של אדום ותלת מאה ושיתין וחמשה מרזבני איכא ברומי ובכל יומא נפקי הני לאפי הני ומקטיל חד מינייהו ומיטרדי לאוקמי מלכא, ואמר רבי יצחק אם יאמר לך אדם יגעתי ולא מצאתי אל תאמן, לא יגעתי ומצאתי אל תאמן, יגעתי ומצאתי תאמן, הני מילי בדברי תורה אבל במשא ומתן סייעתא הוא מן שמיא, ולדברי תורה לא אמרן אלא לחדודי אבל לאוקמי גירסא סייעתא מן שמיא היא, ואמר רבי יצחק *אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו שנא' °אל תתחר במרעים ולא עוד אלא שדרכיו מצליחין שנא' °יחילו דרכיו בכל עת ולא עוד אלא שזוכה בדין שנאמר מרום משפטיך מנגדו ולא עוד אלא שרואה בשונאיו שנאמר כל צורריו יפיח בהם, איני והאמר ר' יוחנן משום ר"ש בן יוחי מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה שנא' °עוזבי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו בם, ותניא *ר' דוסתאי בר מתון אמר מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה (א) ואם לחשך אדם לומר אל תתחר במרעים ואל תקנא בעושי עולה מי שלבו נוקפו אומר כן אלא אל תתחר במרעים להיות כמרעים, ואל תקנא בעושי עולה להיות כעושי עולה ואומר °אל יקנא לבך בחטאים וגו', לא קשיא הא במילי דידיה הא במילי דשמיא ואיבעית אימא הא והא במילי דידיה ולא קשיא הא בצדיק גמור הא בצדיק שאינו גמור דאמר רב הונא *מאי דכתיב °למה תביט בוגדים תחריש בבלע רשע צדיק ממנו, צדיק ממנו בולע, צדיק גמור אינו בולע ואי בעית אימא שעה משחקת לו שאני: אמר עולא איטליא של יון זה כרך גדול של רומי והויא תלת מאה פרסה על תלת מאה פרסה ויש בה שס"ה שווקים כמנין ימות החמה וקטן שבכולם של מוכרי עופות והויא ששה עשר מיל על ששה עשר מיל ומלך סועד בכל יום באחד מהן והדר בה אע"פ שאינו נולד בה נוטל פרס מבית המלך והנולד בה אע"פ שאינו דר בה נוטל פרס מבית המלך, ושלשת אלפים בי בני יש בו *) וחמש מאות חלונות מעלין עשן חוץ לחומה, צדו אחד ים וצדו אחד הרים וגבעות צדו אחד מחיצה של ברזל וצדו אחד חולסית ומצולה:

מתני' *קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה קורין אותה באדר שני *אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים:

גמ' הא לענין סדר פרשיות זה וזה שוין, מני מתני' לא תנא קמא ולא ר' אליעזר ברבי יוסי ולא רשב"ג דתניא *קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה קורין אותה באדר השני *שכל מצות שנוהגות בשני נוהגות בראשון חוץ ממקרא מגילה ר"א ברבי יוסי אומר אין קורין אותה באדר השני שכל מצות שנוהגות בשני נוהגות בראשון רשב"ג אומר משום רבי יוסי אף קורין אותה באדר השני שכל מצות שנוהגות בשני אין נוהגות בראשון ושוין בהספד ובתענית שאסורין בזה ובזה. ר"ש בן גמליאל היינו תנא קמא? אמר רב פפא סדר פרשיות איכא בינייהו דתנא קמא סבר לכתחילה בשני ואי עבוד בראשון עבוד בר ממקרא מגילה דאף על גב דקרו בראשון קרו בשני, ורבי אליעזר ברבי יוסי סבר אפילו מקרא מגילה לכתחלה בראשון ורבן שמעון בן גמליאל סבר אפילו סדר פרשיות אי קרו בראשון קרו בשני, מני? אי תנא קמא קשיא מתנות אי רבי אליעזר ברבי יוסי קשיא נמי מקרא מגילה אי רשב"ג קשיא סדר פרשיות? לעולם ת"ק ותנא מקרא מגילה והוא הדין מתנות לאביונים *דהא בהא תליא ואב"א לעולם רשב"ג היא ומתני' חסורי מיחסרא והכי קתני **אין בין ארבעה עשר שבאדר הראשון לי"ד שבאדר השני אלא מקרא מגילה ומתנות, הא לענין הספד ותענית זה וזה שוין ואילו סדר פרשיות לא מיירי, אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יוחנן הלכתא כרבן שמעון בן גמליאל שאמר משום רבי יוסי, אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו "בכל שנה ושנה" רבי אליעזר ברבי יוסי סבר "בכל שנה ושנה" מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לשבט אף כאן אדר הסמוך לשבט ורשב"ג סבר "בכל שנה ושנה" מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לניסן אף כאן אדר הסמוך לניסן, בשלמא רבי אליעזר ברבי יוסי מסתבר טעמא *דאין מעבירין על המצות אלא רשב"ג מ"ט? אמר רבי טבי טעמא דרבי שמעון בן גמליאל מסמך גאולה לגאולה עדיף רבי אליעזר אמר טעמא דר' שמעון ב"ג מהכא דכתיב "לקיים את אגרת הפורים הזאת השנית" ואיצטריך למיכתב השנית

*) [ועי' תוס' מנחות סד: ד"ה אב"א ותוס' יומא לג. ד"ה אין ותוס' זבחים נא. ד"ה אשר]

גרממיא · שם מלכות והיא מאדום: **מרזבני** · דוכסים: **יגעתי** · בתורה: **לאוקמי גירסא** · שלא תשתכח ממנו: **סייעתא דשמיא** · ויש יגע ואינו מוצא: **יחילו** · יצליחו ודומה לו על כן לא יחיל טובו (איוב כ): **מרום משפטיך מנגדו** · מסולקין הם ממנו: **יפיח בהם** · בנפיחה בעלמא הן נופלים: **מי שלבו נוקפו** · ירא מן העבירות שבידו אומר כן: **אל תתחר** · אינו לשון גירוי אלא שלא תתאחז במעשיו כמו ואיך תתחרה את הסוסים (ירמיה יב) כלומר שאינו רץ כמותו: **ואומר אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה' כל היום** · על כרחך אין קנאה זו לשון גירוי מלחמה אלא אחיזת מעשיו מדכתיב בסיפא כי אם ביראת ה' כל היום: **איטליא של יון**. כרך גדול שגדל בשביל עון מנשה שבשעה שהכניס צלם בהיכל ירד גבריאל ונעץ קנה בים *וגדל עליו חלקה גדולה ונבנה בשם איטליא של יון מאיי אלישה (יחזקאל כז) מתרגמינן מנגוות איטליא: **שווקים**. חוצות: **פרס**. מזון: **חלונות שמעלים מהן עשן חוץ לחומה**. שהן גבוהים מן החומה ואין מעשנין את החומה וזהו חשיבותה: **חולסית**. מקום אבנים דקות: **מתני' אלא מקרא מגילה** · כלומר שאם עשאו בראשון לא יצא: **גמ' סדר פרשיות** · פרשת שקלים וזכור ופרה והחודש דתנן במתניתין דבני העיר *דנוהגין באדר: **זה וזה שוין** · שאם קראם בראשון אין צריך לחזור ולקרות בשני: **שאסורין בזה ובזה** · ביום ארבעה עשר וחמשה עשר שבשניהן: ואמר רב פפא גרסינן: **ורבן שמעון בן גמליאל כו'** · דהא כל מצות קאמר: **מתניתין הכי קתני** · ולא איירי בסדר פרשיות כלל: **אין מעבירין כו'** · משבא לידי אקדים לעשות דהכי תניא במכילתא ושמרתם את המצות אם באת מצוה לידך אל תחמיצנה: **גאולה לגאולה** · פורים לפסח: **השנית** · בחודש השני: לבסוף

הא לענין סדר פרשיות זה וזה שוין · שאם קראו הארבע פרשיות באדר הראשון שעדיין לא היו יודעין שצריכין לעבר ובתר הכי עברו השנה אין צריך לקרותם באדר השני: **ורבי** אליעזר ברבי יוסי סבר אף מקרא מגילה [לכתחלה בראשון · ונראה] דדייק מדקתני משנה יתירא שכל מצות שנוהגות בשני נוהגות בראשון [דמשמע] לכתחלה ויש שנוהגין לעשות ימי משתה ושמחה בארבעה עשר ובחמשה עשר של אדר הראשון וריהטא דמתניתין נמי משמע כן מדקאמר אלא מקרא מגילה (ב) בלבד ומתנות עניים מכלל דלענין משתה ושמחה זה וזה שוין ולא נראה דהא אמרינן בגמרא הא לענין הספד ותענית זה וזה שוין מכלל דשמחה ומשתה ליכא דע"כ לא תליא הא בהא דאי תליא הא בהא לאשמעינן דמשתה ושמחה נהגו בהו וממילא נאסר בהספד דהא הימים האסורים במגילת תענית האסורים בהספד אין בהן משתה ושמחה וכן הלכה שאין צריך להחמיר לעשות משתה ושמחה באדר הראשון:

מסתבר טעמיה דאין מעבירין על המצות · מכאן קשה להא דאמרינן בפרק איזהו מקומן (זבחים דף נא. ושם) בגמרא דקאמר שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של המזבח ודייק טעמא דאמר קרא אל יסוד מזבח העולה וקשה התם למה לי קרא תיפוק ליה דאין מעבירין על המצות וכשהוא יוצא מפתח ההיכל שהוא מערב ביסוד מערבי הוא דפגע ברישא ויש מפרשים דלא שייך למימר אין מעבירין על המצות אלא היכא שיש לפניו שתי מצות שיש לו לעשות קודם אותה דפגע ברישא וזה אינו דהכא ליכא אלא מצוה אחת ואפילו הכי מפרש הטעם משום דאין מעבירין ורבינו יהודה תירץ דאי לאו קרא הוה אמינא דאין מעבירין לכתחילה הא דיעבד שרי משום הכי איצטריך לאסור בדיעבד אי נמי נראה התם דמטעם דאין מעבירין לא חזינן אלא דכל מערבי של מזבח כשר אבל יסוד לא חזינן דצריך משום הכי איצטריך קרא לאשמועינן יסוד*): נאמרה

עין משפט
נר מצוה

כג א מיי' פ"א מהל' מגילה הל' יב סמג עשין מד"ס ד טור א"ח סימן תרפח:
כד ב ג מיי' פ"ב מהל' מגילה הל' יג סמג שם טור שו"ע א"ח סי' תרצז:

רבינו חננאל

מתני' קרא את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה כו' הא לענין פרשיות זה וזה שוין פי' פרשיות כדתנן בר"ח אדר קורין בפרשת שקלים. בשניה זכור. בשלישית פרה אדומה. ברביעית החדש הזה. בחמישי חוזרין לכסדרן ואוקימנא דבסדר פרשיות זה וזה שוין. אם קראו אותם באדר הראשון יצאו ואין צריכין לחזור ולקרות אותם באדר השני. מני מתניתין לא ת"ק ולא ר' אליעזר בר' יוסי ולא רשב"ג דתניא קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה כו'. ואמר רב פפא סדר פרשיות איכא בינייהו תנא קמא סבר פרשיות לכתחלה בשני ואי עביד בראשון תוב לא עבדי בשני לבד ממקרא מגילה דאע"ג [דקרו] בראשון קרו נמי בשני. ר' אליעזר בר' יוסי סבר אפי' מקרא מגילה לכתחלה בראשון ור"ש ב"ג סבר סדר פרשיות לכתחלה נמי בשני. ואע"ג דקרו בראשון קרו נמי בשני. מני מתני' אי ת"ק הא קתני חוץ ממקרא מגילה בלבד ומשנתנו שנינו אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים. הלכך קשיא ומתנות לאביונים אי ר' אליעזר בר' יוסי קשיא נמי מקרא מגילה. דהא בהדיא תני דלא מקרא מגילה ולא מתנות לאביונים אין נוהגין בשני ומתני' קתני דזה וזה נוהגים בשני. אי רשב"ג קשיא סדר פרשיות דדייקינן ממתני' הא לענין פרשיות אדר הראשון והשני שוין ורשב"ג סבר אין נוהגין אלא בשני ופרקינן לעולם מתניתין ת"ק היא ותנא בברייתא מקרא מגילה והוא הדין למתנות לאביונים דמתנות אביונים בקריאת המגילה הם תלויים. עת שקורין המגילה נותנין לעניים המתנות מפני שעיני העניים נשואות למקרא מגילה איבעית אימא לעולם מתני' רשב"ג והכי קתני אין בין י"ד דאדר הראשון ויום י"ד דאדר השני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים: הא לענין הספד ותענית יום י"ד של אדר הראשון ויום י"ד דאדר השני זה וזה שוין. ואילו בסדר פרשיות תנא דידן לא קתני מידי ואסיקנא משום דרבי יוחנן הלכה כרשב"ג דאמר כל מצות הנוהגות בשני אין נוהגות בראשון ובין סדר הפרשיות ובין מקרא מגילה אין נותנין אלא באדר השני בלבד. וא"ר יוחנן דייק רשב"ג מדכתיב כל שנה ושנה מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לניסן כן אפילו במעוברת אדר הסמוך לניסן ואקשינן והא אין מעבירין על המצות ופרקינן מסמך גאולת אסתר לגאולת מצרים עדיפא ר' אלעזר (בר' יוסי) אומר טעמא דרשב"ג לקיים את אגרת הפורים הזאת השנית מדכתיב השנית

מסורת
הש"ס

תהלים לז
שם י
משלי כח
שם כג
חבקוק א

[ס"א ונעשה עליו שרטון גדול]
ברכות ז: ע"ש

[דף כט.]
[ברכות ז: ע"ש
מסכתא דר"ש בכה
פ"ב ע"ש]

ברכות ז: ע"ש
ב"מ עא.

*) [נ"א וכל
אחד ואחד
חמש מאות
חלונות וכו']
שקלים ב:

[תוספ' פ"א]

[ר"ה יט:]

[שבת קלה:
וש"נ]

[יומא לג.
וש"נ]

נושא
גרממיא של אדום

נושא
יגיעה ומציאה
בתורה
בעסקים.

נושא
איך להתיחס
לרשע שהשעה
משחקת לו

מבנה
"ולא עוד אלא..."

נושא
תיאור של
איטליא של יון

נושא
מח' תנאים
ב-מה בין
אדר ראשון
לאדר שני,
ומני מתני'

מבנה
ר"א ברבי יוסי/ורשב"ג

ב' טעמים
להסביר שיטת
רשב"ג

תהלים י:ה
יחילו דרכיו בכל עת מרום
משפטיך מנגדו כל צורריו
יפיח בהם

* סוגריים אלו אינם לשם [illegible] אלא
באים להראות שרק אחריהם הגמ'
מתיחסת לשאלה מני מתני'. בתוך
הסוגריים הגמ' מבררת מה ההבדל
בין ת"ק ורשב"ג. יש לציין שבלי תשובה
לשאלה זו א"א לגשת לשאלה מני מתני'

* דלמשנתנו יצא בהן בראשון
ולרשב"ג - לא יצא בהן בראשון

** יוצא דמשנתנו מדברת
רק ב-י"ד באדר ורבנן
מתיחס לחודש כולו

הגהות הב"ח

(א) גמ' מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה שנאמר עוזבי תורה יהללו רשע וגו' ואם לחשך אדם לומר והכתיב אל תתחר וגו' בעושי עולה אמור לו מי שלבו: (ב) תוס' ד"ה ור' אליעזר וכו' אלא מקרא מגילה ומתנות עניים כצ"ל ותיבת בלבד נמחק: